Cyswllt Amgylchedd Cymru | Wales Environment Link

Maniffesto | Mai 2021
Crynodeb

© Cymdeithas Eryri

© Matt Pitts, Plantlife

Cyflwyniad

Rydym yn byw mewn Cymru wahanol i'r un lle sefydlwyd y Pumed Cynulliad ym mis Mai 2016. Mae Brexit a'r argyfwng Covid-19 wedi creu heriau newydd, yn ogystal ag amlygu'r materion brys sydd eto i'w datrys gennym. Nawr, yn fwy nag erioed, mae angen i Gymru arwain y ffordd wrth weithredu'n gadarn i adfer byd natur a mynd i'r afael â newid hinsawdd er budd ein pobl, ein hamgylchedd a'n gwytnwch yn y dyfodol.

Ni fydd unrhyw lywodraeth yng Nghymru yn y dyfodol na fydd yn profi rhyw fath o ddigwyddiad argyfwng o ganlyniad i'n hinsawdd sy'n newid. Cyn y pandemig Covid, cafwyd cwymp glaw a llif afonydd nas gwelwyd o'r blaen yn y DU a arweiniodd at lifogydd lle collodd llawer o bobl eu tai a'u busnesau. Rhagwelir nawr y bydd llifogydd 'can-mlynedd' hanesyddol yn digwydd rhwng pob un a thrideg mlynedd. Ar y cyd â llifogydd, bydd cynnydd yn nhymheredd y ddaear a phlanhigion a bywyd gwyllt yn diflannu o'r tir yn creu argyfwng anorchfygol na fydd cymdeithas yn gallu ei oresgyn.

Mae angen i Lywodraeth nesaf Cymru ystyried hyn fel cyfle i roi newid trawsffurfiol ar waith, gyda chefnogaeth ac anogaeth dinasyddion Cymru. **Mae angen adferiad gwyrdd a glas, o'n tir a'n môr, a dim ond fel newid traws-lywodraethol a thraws-gymdeithasol all hyn ddigwydd**. Mae angen i ni fuddsoddi ariannu digonol ar gyfer mynd i'r afael yn uniongyrchol â heriau amgylcheddol tra'n sicrhau bod anghenion byd natur ac iechyd ein planed yn cael eu hystyried yn llawn mewn penderfyniadau polisi ledled pob maes llywodraethol.

Yn unol â hyn, rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i ddarparu'r canlynol:

- System reolaeth tir gynaliadwy sy'n helpu i adfer byd natur a'r amgylchedd, sy'n seiliedig ar yr egwyddor o dalu arian cyhoeddus i ffermwyr a rheolwyr tir eraill am nwyddau cyhoeddus.
- Adfer ein cefnforoedd er mwyn gwireddu moroedd gwydn sy'n llawn bywyd gwyllt ac a fydd, yn eu tro, yn cynnal cymunedau a busnesau arfordirol.
- Creu corff llywodraethu amgylcheddol a sefydlu egwyddorion o Gyfarwyddiadau'r UE, ochr yn ochr â thargedau byd natur statudol.
- Dod â llygredd plastig i ben drwy greu economi cylchol.
- Sefydlu eco-lythrennedd yn ein gosodiadau addysgiadol a hyrwyddo presgripsiynau gwyrdd yn y GIG, tra'n annog mwy o fynediad cyhoeddus i leoliadau llawn byd natur mewn ardaloedd trefol a gwledig.

Mae fersiwn mwy manwl o'n maniffesto ar gael ar-lein yma ar: www.waleslink.org/Manifesto2021

Mae arnom angen adferiad glas a gwyrdd, o'n tir a'n môr, a dim ond drwy newid traws-lywodraethol a thraws-gymdeithasol y gall hyn ddigwydd

Llun clawr blaen
© Emily Williams

System reoli tir gynaliadwy sy'n helpu i adfer byd natur a'r amgylchedd

Mae angen i ni flaenoriaethau gwireddu Statws Amgylchedd Da i'n moroedd

Gofynion allweddol

1 | Mesur Ffermio Cynaliadwy a Rheolaeth Tir

Dengys tystiolaeth gynyddol bod ymarferion ffermio anghynaladwy ledled Cymru yn effeithio'n negyddol ar fyd natur a'r amgylchedd ehangach. Wrth ymadael â'r UE fe'n darparwyd â chyfle unigryw i sefydlu polisïau newydd a fydd yn defnyddio arian cyhoeddus i helpu ffermwyr a rheolwyr tir eraill i adfer bioamrywiaeth a'r ecosystemau a grëir gan fyd natur, lliniaru newid hinsawdd a chynnal ein gallu i gynhyrchu bwyd a nwyddau eraill ar gyfer y genhedlaeth hon a chenedlaethau'r dyfodol.

Rydym yn dymuno i Lywodraeth nesaf Cymru:

- Gyflwyno Mesur Ffermio Cynaliadwy a Rheolaeth Tir yn seiliedig ar Gweledigaeth Rheolaeth Tir Gynaliadwy.
- Weithredu ar frys i warchod yr amgylchedd rhag llygredd amaethyddol.
- Fuddsoddi ariannu digonol er mwyn gwireddu'r Cynllun Gweithredu Adferiad Byd Natur.
- Gynnal ac atgyfnerthu safonau amgylchedd, lles anifeiliaid a diogelwch bwyd yng Nghymru a fydd, yn eu tro, yn sicrhau y bydd cytundebau masnach y dyfodol yn mynd i'r afael â'r argyfwng ecolegol ac yn ymateb iddo.

2 | Adferiad uchelgeisiol moroedd Cymru

Mae moroedd Cymru draean yn fwy nag arwynebedd tir Cymru ac mae dros 60% o boblogaeth Cymru yn byw ac yn gweithio ar yr arfordir. Serch hynny, dengys asesiadau Llywodraeth Cymru ei hun nad yw moroedd Cymru mewn cyflwr da a bod targedau deddfwriaethol i warchod ein hecosystemau morol wedi eu methu. Rydym yn ymbil ar Lywodraeth newydd Cymru i adfywio'r gwaith ar Reolaeth Forol Gynaliadwy ac ymrwymo i wella cynhwysedd y Llywodraeth ei hun a Chyfoeth Naturiol Cymru ac arbenigedd technegol ac ariannu yn y maes hwn, sydd wedi dioddef diffyg adnoddau dro ar ôl tro.

Mae angen i ni:

- Ddarparu rhwydwaith uchelgeisiol o Ardaloedd Gwarchodedig Morol (AGM) a reolir yn dda, gydag o leiaf 10% o ddyfroedd Cymru o fewn AGM erbyn 2030 fan bellaf. Mae angen canolbwyntio buddsoddi ar sicrhau bod rheolaeth AGM yn effeithiol ac yn cael ei weithredu'n llawn.
- Wrth gydnabod bod y dyddiad penodedig wedi ei fethu, **blaenoriaethu sicrhad Statws Amgylcheddol Da yn nyfroedd Cymru** ac ehangu gallu Llywodraeth Cymru ar fioamrywaieth morol.

- Dylai deddfwriaeth a pholisïau pysgodfeydd yn y dyfodol roi dull ar waith **sy'n seiliedig ar yr ecosystem**. Dylai hyn gynnwys adnabod a lleihau effaith pob pysgodfa o fewn Rhanbarth Cymru.
- **Rhaid dogfennu pysgodfeydd yn llawn yn y dyfodol** er mwyn cyflenwi gwybodaeth ar gyfer rheolaeth effeithiol, dylai fod yn ofynnol gosod monitro electronaidd annibynnol (REM) gyda chamerâu ar bob cwch dros 10m, ac mae'n rhaid adfer stociau o bysgod i lefelau biomas er mwyn sicrhau Cynhyrchedd Cynaliadwy Uchaf.
- Sefydlu **tîm hinsawdd morol** yn Llywodraeth Cymru i sicrhau bod ystyriaethau morol yn rhan o bob strategaeth a chynllun newid hinsawdd. Dylai hyn gynnwys gwarchod cynefinoedd carbon glas.
- Rydym yn dymuno gweld adnewyddion morol yn cael eu profi a'u defnyddio yng Nghymru **mewn dull sy'n sensitif ac sydd mewn harmoni â bywyd gwyllt**. Mae angen profi datblygiadau newydd ar raddfa briodol a thros ffrâm amser briodol i alluogi dysgu, monitro ac ymatebion cyflym i unrhyw effeithiau niweidiol. Byddai cynllun datblygiad morol yn sicrhau bod hyn yn cael ei wneud yn strategol.

3 | Llywodraethu ac egwyddorion amgylcheddol wedi'r newid

Mae gadael yr Undeb Ewropeaidd wedi golygu canlyniadau sylweddol o ran llywodraethu amgylcheddol yng Nghymru. Tra'n bod yn flaenorol yn defnyddio trefn lywodraethu Ewrop-gyfan oedd yn arwain y byd, mae angen i ni nawr gymryd camau i wireddu ein gwiriadau a'n cydbwysedd ein hunain i sicrhau bod egwyddorion a gwarchodiadau amgylcheddol yn cael eu hatgyfnerthu.

Wedi'r etholiad, mae angen i Lywodraeth Cymru:

- Weithredu yn syth bin i sefydlu Llywodraethu ac Egwyddorion Amgylcheddol mewn deddfwriaeth er mwyn osgoi atchweliad difrifol yn ein system lywodraethu a hawliau dinasyddion ar ddiwedd y Cyfnod Newid.
- Greu corff Llywodraethu Amgylcheddol newydd ac annibynnol i Gymru, a fydd yn llwyr weithredol yn 12 mis cyntaf y Senedd nesaf, ac a fydd yn sicrhau ail-osod hawliau dinasyddion i unioni'n gyfreithiol unrhyw dor-ddyletswydd o ran llywodraethu amgylcheddol.
- Sicrhau bod yr egwyddor 'y llygrwr yn talu' a 'chywiro yn y ffynhonnell' yn cael ei hintegreiddio yn neddfwriaeth cynradd Cymru.
- Gyflwyno targedau byd natur statudol er mwyn adfer bioamrywiaeth.

Dylai cynefinoedd carbon glas fod yn rhan o'n strategaeth newid hinsawdd

Mae'n rhaid i ni lenwi'r bwlch mewn llywodraethu amgylcheddol

© Andy Pearson

© Brian Yurasits

4 | Rhwystro gwastraff a dod â llygredd i ben

Ein dymuniad yw gweld Cymru'n cymryd rôl sy'n arwain y byd mewn sicrhau dim-gwastraff a gwireddu'r uchelgais i greu economi cylchol. Mae Cymru'n gallu, ac fy ddylai, fod yn arwain ar y mentrau hyn, gan adeiladu ar lwyddiannau blaenorol y tâl am fag cludo un-defnydd a thargedau ailgylchu cartrefi. Mae'n rhaid i atal gwastraff, yn anad dim arall, fod wrth wraidd y canolbwynt newydd a hoffem weld sefydlu targedau lleihau gwastraff i sicrhau hyn.

Rydym yn dymuno i Lywodraeth nesaf Cymru:

- Fabwysiadu Cynllun Dychwelyd Blaendal, sy'n gweithio i Gymru, ar gyfer 'pob dim'.
- Gyflwyno trethi ar gynnyrch un-defnydd neu ddefnyddiau sy'n anodd eu hailgylchu.
- Wahardd defnyddiau ac eitemau na ellir eu hailgylchu o gwbl.
- Gyflwyno cynllun statudol cenedlaethol am ddull safonol a chyson o gasglu gwastraff ledled Cymru.
- Fabwysiadu a gorfodi cyfrifoldeb eang a chadarn, sy'n gweithio i Gymru, ar gynhyrchwyr.
- Arwain y ffordd ar fentrau trwsio ac ail-ddefnyddio.
- Weithredu ar frys i fynd i'r afael â llygredd awyr a dŵr.

© Aridy Davies

Dylai Cymru fod yn genedl ddi-wastraff

© Dave Clubb

5 | Blaenoriaethu eco-lythrennedd a mewnosod presgripsiynau gwyrdd yn y GIG

Er mwyn datblygu cenhedlaeth yn y dyfodol a fydd yn alluog i ddygymod â heriau'r degawdau sydd ar ddod, mae angen i ni sicrhau bod eco-lythrennedd – addysg am yr argyfwng bioamrywiaeth a mynd i'r afael â newid hinsawdd, mewn dull o weithredu a arweinir gan ddinasyddion – yn cael ei fewnosod yng nghwricwlwm newydd Cymru a'r Ardaloedd Dysgu.

Dymuniad Cyswllt Amgylchedd Cymru yw gweld GIG Gwyrdd a fydd yn gweithio mewn partneriaeth â chyrff anllywodraethol Cymru i ddosrannu presgripsiynau ar gyfer ymarfer, gwarchodfeydd natur, grwpiau cymunedol, a gwaith gwirfoddol. Bydd sicrhau cymaint o bobl â phosib yn ein hamgylchedd ac yn edrych ar ei ôl yn ased i lesiant y cyhoedd

Dymunwn weld ymrwymiadau i:

- Gynnwys yr argyfyngau hinsawdd ac ecolegol yn hyfforddiant athrawon a sicrhau rhan cymunedau, rhieni ac arweinwyr y sector cyhoeddus.
- Gyflwyno achrediad proffesiynol ar gyfer dysgu eco-lythrennedd mewn ysgolion a cholegau addysg bellach.
- Fuddsoddi mewn adnoddau i alluogi pobl ifanc i roi syniadau ar waith i gynnwys mentrau fel Senedd Ieuenctid, grwpiau ieuenctid a mentrau fel Dysgu'r Dyfodol a rhaglen Eco-Ysgolion Cadw Cymru'n Daclus.
- Adnabod yn ffurfiol y cyswllt rhwng yr amgylchedd a byd natur a rhwystro iechyd gwael drwy bresgripsiynau gwyrdd a GIG Gwyrdd; partneriaeth rhwng byrddau iechyd a chyrff anllywodraethol amgylcheddol.
- Gynyddu mynediad i fyd natur drwy holl sefydliadau y sector cyhoeddus, yn enwedig ysgolion a sefydliadau iechyd.

© Kelly Thomas

Dymunwn weld ysgolion gwyrdd a GIG gwyrdd

Rhwydwaith o Gyrff amgylcheddol, cefn gwlad a threftadaeth Anllywodraethol Cymru, yw Cyswllt Amgylchedd Cymru. Corff cyfryngol sydd yn uchel ei barch, yn cysylltu'r llywodraeth gyda'r sector amgylcheddol anllywodraethol yng Nghymru. Ein gweledigaeth yw amgylchedd iach yng Nghymru sydd yn ffynnu ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Cyswllt Amgylchedd Cymru | Wales Environment Link

www.waleslink.org

Cyswllt Amgylchedd Cymru (Elusen Gofrestredig 1022675)
© 2020 Cyswllt Amgylchedd Cymru